

Kartläggning av Polismyndighetens behandling av biometriska och genetiska uppgifter

1. SAMMANFATTNING

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har gjort en kartläggning av Polismyndighetens behandling av biometriska och genetiska uppgifter. Sedan den 1 augusti 2018 definieras sådana uppgifter som känsliga personuppgifter och får bara behandlas om det finns särskilt lagstöd för det och det är absolut nödvändigt för ändamålet med behandlingen. Syftet med kartläggningen är att ge underlag för nämndens kommande granskningar på området.

Nämndens kartläggning har visat att det just nu sker en snabb utveckling där Polismyndigheten använder och planerar för att använda nya metoder för att med hjälp av biometriska och genetiska uppgifter bekämpa brott. Utifrån det som har kommit fram vid kartläggningen kommer nämnden att ta ställning till vilken behandling av personuppgifter som det finns skäl att granska närmare.

Innehåll

1. SAMMANFATTNING.....	1
2. BAKGRUND	3
2.1. Inledning	3
2.2. Rättsliga utgångspunkter.....	3
3. GENOMFÖRANDE	4
4. UPPGIFTER FRÅN POLISMYNDIGHETEN	4
4.1. Vilka olika typer av biometriska och genetiska uppgifter behandlas? ...	4
4.2. Biometriska och genetiska uppgifter från dna	5
<i>Dna-profiler i forensiska undersökningar och dna-register.....</i>	<i>5</i>
<i>Familjesökning i dna-register.....</i>	<i>5</i>
<i>Utvidgade dna-analyser och "fantombilder"</i>	<i>5</i>
<i>Sökning i släktforskningsdatabaser</i>	<i>6</i>
4.3. Biometriska uppgifter från fingeravtryck	6
4.4. Biometriska uppgifter från ansiktigenkänning	6
<i>Sökning i signalementsregistret</i>	<i>6</i>
<i>Bild- och videoanalyser</i>	<i>7</i>
4.5. Röstjämförelser	7
4.6. Begäran om lagändringar	7
5. NÄMNDENS BEDÖMNING	8
6. BESLUT	8

2. BAKGRUND

2.1. Inledning

Den 1 januari 2019 upphävdes polisdatlagen (2010:361) som tidigare reglerade behandlingen av personuppgifter inom Polismyndighetens brottsbekämpande verksamhet. Samtidigt fick nämnden i uppdrag att utöva tillsyn över Polismyndighetens behandling av personuppgifter enligt två nya lagar – brottsdatlagen (2018:1177) (BDL) och lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatlagens område (polisens brottsdatlag, PBDL).¹

Biometriska och genetiska uppgifter är två nya kategorier av känsliga personuppgifter som har införts genom brottsdatlagen (2 kap. 12 §). Den 28 mars 2019 beslutade nämnden att göra en kartläggning av Polismyndighetens behandling av sådana uppgifter. Syftet med kartläggningen är att ge underlag för kommande granskningar. Nämnden har inte granskat någon behandling eller gjort några rättsliga bedömningar i ärendet. Med hänsyn till nämndens tillsynsuppdrag har kartläggningen varit begränsad till sådan behandling som Polismyndigheten utför för brottsbekämpande ändamål.

2.2. Rättsliga utgångspunkter

Med *biometriska uppgifter* avses personuppgifter som rör en persons fysiska, fysiologiska eller beteendemässiga kännetecken, som tagits fram genom särskild teknisk behandling och som möjliggör eller bekräftar unik identifiering av personen (1 kap. 6 § BDL). Uppgifterna tas fram genom mätning av fysiska karaktärsdrag som mönster av fingeravtryck, ansiktsgeometri, ögats iris eller nät- eller regnbågshinna, röst, hand, blodkärl, dna eller rörelsemönster.²

Med *genetiska uppgifter* avses personuppgifter som rör en persons nedärvda eller förvärvade genetiska kännetecken och som härrör från analys av ett spår av eller ett prov från personen (1 kap. 6 § BDL).

Biometriska och genetiska uppgifter får bara behandlas om det finns särskilt lagstöd för det (2 kap. 12 § BDL). Sådant lagstöd finns i polisens brottsdatlag. Där anges det att Polismyndigheten får behandla biometriska uppgifter om det är absolut nödvändigt för ändamålet med behandlingen (2 kap. 4 § PBDL). Dessutom får både biometriska och genetiska uppgifter behandlas vid Nationellt forensiskt centrum (NFC) vid Polismyndigheten om det är absolut nödvändigt för vissa angivna forensiska ändamål (6 kap. 1 och 4 §§ PBDL).

¹ 1 § andra stycket lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet.

² Prop. 2017/18:269 s. 153.

3. GENOMFÖRANDE

Nämnden har hämtat in information från Polismyndigheten skriftligen och vid ett möte den 18 september 2019. Polismyndigheten har bl.a. besvarat frågor om i vilka it-system myndigheten behandlar biometriska och genetiska uppgifter, vilket det rättsliga stödet för behandlingen är och hur myndigheten säkerställer att uppgifterna bara behandlas om det är absolut nödvändigt för ändamålet. Nämnden har också tagit del av ett antal olika dokument som har upprättats av Polismyndigheten, däribland rättsutredningar och konsekvensbedömningar som rör sökning i släktforskningsdatabaser och användning av programvara för ansiktsgenkänning.

4. UPPGIFTER FRÅN POLISMYNDIGHETEN

De uppgifter som Polismyndigheten har lämnat i ärendet kan sammanfattas enligt följande.

4.1. Vilka olika typer av biometriska och genetiska uppgifter behandlas?

Tre olika typer av biometriska och genetiska uppgifter behandlas i Polismyndighetens brottsbekämpande verksamhet:

- Biometriska och genetiska uppgifter från dna
- Biometriska uppgifter från fingeravtryck
- Biometriska uppgifter från ansiktsgenkänning

Polismyndigheten planerar också för att under den närmaste tiden utveckla en verksamhet med röstjämförelser som kan komma att innefatta en behandling av biometriska uppgifter från personers röst.

Med undantag för ett pilotprojekt där ansiktsgenkänning används vid bild- och videoanalyser utförs all behandling av biometriska och genetiska uppgifter vid Polismyndigheten inom ramen för den forensiska verksamheten, som till allra största delen bedrivs vid NFC. Behandlingen utförs i ett begränsat antal it-system och i syfte att utreda eller lagföra brott.

Innan en viss forensisk åtgärd vidtas i en utredning görs det alltid en bedömning av om åtgärden krävs. De rutiner som finns för sådan prövning säkerställer därmed även att biometriska och genetiska uppgifter bara behandlas när det är absolut nödvändigt. Så kallade familjesökningar i dna-register och utvidgade dna-analyser (se avsnitt 4.2) utförs dessutom bara i utredningar av vissa särskilt grova brott och under förutsättning att andra möjligheter har uttömts.

4.2. Biometriska och genetiska uppgifter från dna

Dna-profiler i forensiska undersökningar och dna-register

En dna-profil utgörs av en sifferkombination som tas fram genom analys av en persons dna. Dna-profilen möjliggör unik identifiering men ska inte ge någon information om personliga egenskaper. Dna-analyser för att ta fram dna-profiler utförs vid NFC. Analyserna utförs dels i enskilda forensiska undersökningsärenden, t.ex. för att jämföra dna från brottsplatsspår med dna från personer som är aktuella i brottsutredningen. De kan också utföras för att ta fram dna-profiler som ska sparas i Polismyndighetens dna-register för att sedan användas vid jämförande sökningar där (se 5 kap. 1–10 §§ PBDL).

Enligt Polismyndighetens bedömning är det oklart om de dna-analyser som utförs för att ta fram dna-profiler i något skede kan anses innefatta behandling av genetiska uppgifter. Polismyndigheten önskar också i nuläget lämna öppet om dna-profiler som sådana ska anses utgöra biometriska uppgifter om de enbart lagras. Det står dock klart att den behandling som utförs vid en jämförelse mellan olika dna-profiler i it-miljö är en behandling av biometriska uppgifter.

Familjesökning i dna-register

Efter det att polisens brottsdatalog trädde i kraft den 1 januari 2019 började Polismyndigheten utföra så kallade familjesökningar i myndighetens dna-register. Liksom andra sökningar i dna-register medför familjesökning att biometriska uppgifter behandlas. Metoden går ut på att nära släktingar till en okänd person som har avsatt ett brottsplatsspår eftersöks i Polismyndighetens dna-register och baseras på att personer som är nära släkt med varandra generellt har mer likartat dna än personer som inte är det. Familjesökning är ett trubbigt verktyg där det oftast blir träff på obesläktade personer som av en slump har många likheter med den sökta dna-profilen, samtidigt som det finns risk för att det inte blir träff på nära släktingar trots att de finns med i registren.

Familjesökning görs bara på utredares begäran och, som har angetts tidigare, bara i vissa typer av utredningar. Om sökningen ger träff lämnar NFC en lista till utredaren med personer som skulle kunna vara nära släktingar till den eftersökta personen. Fortsatt utredningsarbete får därefter visa om någon av personerna har en nära släkting som skulle kunna vara aktuell att hämta in ett dna-prov från för att jämföra med brottsplatsspåret.

Utvidgade dna-analyser och ”fantombilder”

Vid så kallade utvidgade dna-analyser behandlas genetiska uppgifter. Analyserna utförs för att ta fram uppgifter om en okänd persons utseendemässiga egenskaper (t.ex. ögon- och hårfärg) och biogeografiska ursprung utifrån ett dna-prov. Utvidgade dna-analyser utförs inte vid NFC. I stället anlitar NFC ett

forensiskt laboratorium i Nederländerna. Resultaten av analyserna i form av rapporter som visar sannolikheten för olika utseendemässiga egenskaper och biogeografiska ursprung kommer in till NFC och lämnas därefter även vidare till den aktuella brottsutredningen.

Vid ett par tillfällen sedan hösten 2018 har NFC också anlitat ett forensiskt laboratorium utanför EU/EES för att göra en utvidgad dna-analys av ett dna-prov och utifrån resultatet rita en ”fantombild” av hur personen som provet kommer från skulle kunna se ut. Polismyndigheten har dock ännu inte tagit ställning till om den metoden bör användas i fler fall.

Sökning i släktforskningsdatabaser

För närvarande genomför Polismyndigheten ett pilotprojekt med sökningar i släktforskningsdatabaser på internet för att få fram uppgifter om möjliga släktingar till en okänd person som har avsatt ett brottsplatsspår. Metoden innebär att genetiska uppgifter behandlas. Sökningar har hittills bara utförts i ett ärende och resultatet bearbetas nu för att kunna läggas till grund för fortsatta utredningsåtgärder i ärendet. Pilotärendet ska därefter utvärderas. Innan det har gjorts är det inte aktuellt att pröva metoden i några fler ärenden.

4.3. Biometriska uppgifter från fingeravtryck

Vid NFC tas bilder av fingeravtryck fram, sparas och jämförs med varandra, dels i enskilda forensiska undersökningsärenden, dels i Polismyndighetens fingeravtrycksregister (se 5 kap. 11–17 §§ PBDL).

Enligt Polismyndighetens bedömning bör bilder av fingeravtryck som sådana inte utgöra biometriska uppgifter. Polismyndigheten anser vidare att det är oklart om de uppgifter som på automatiserad väg tas fram ur fingeravtryck för att kunna göra jämförande sökningar ska anses vara biometriska uppgifter om de enbart lagras. Det står dock klart att den behandling som utförs vid en jämförelse mellan olika fingeravtryck i it-miljö är en behandling av biometriska uppgifter.

4.4. Biometriska uppgifter från ansiktigenkänning

Sökning i signalementsregistret

Mellan april och juni 2019 genomförde Polismyndigheten ett pilotprojekt där de ansiktsbilder som finns i myndighetens signalementsregister användes vid sökningar med hjälp av programvara för ansiktigenkänning. Metoden innebär att biometriska uppgifter behandlas och går ut på att en bild av en okänd person som är av intresse i en brottsutredning jämförs med ansiktsbilderna i signalementsregistret. Resultatet redovisas till brottsutredningen i form av ett besked om en eller flera potentiella kandidater eller ett besked om att någon potentiell

kandidat inte har hittats. Resultatet är inte avsett att användas som bevisning i domstol utan som underlag för fortsatta utredningsåtgärder.

Eftersom pilotprojektet med sökningar i signalementsregistret var framgångsrikt håller Polismyndigheten nu på att inleda en ordinarie verksamhet med sådana sökningar. Inför detta har myndigheten haft ett förhandssamråd med Datainspektionen under hösten 2019.³ Det finns också planer på att utöka verksamheten med ett spårregister med bilder på okända personer liknande de spårregister som redan finns för fingeravtrycks- och dna-spår.

Bild- och videoanalyser

För närvarande genomför Polismyndigheten ett pilotprojekt där programvara för bl.a. ansiktsgenkänning används som hjälpmedel vid analyser av omfattande bild- och videomaterial i enskilda brottsutredningar. Programvaran identifierar ansikten och olika typer av objekt och följer dessa i bild- och videomaterialet, som t.ex. kan komma från övervakningskameror. Programvaran är inte kopplad till någon databas med direkta identitetsuppgifter. Analysen utgör inte en forensisk undersökning. Polismyndigheten har valt att utgå ifrån att metoden kan anses medföra att biometriska uppgifter behandlas.

4.5. Röstjämförelser

NFC har tidigare anlitat ett företag i Sverige för att utföra röstjämförelser men utvecklar nu en egen förmåga att göra sådana jämförelser. Syftet är att inom ramen för ett enskilt forensiskt undersökningsärende kunna jämföra en inspelning av en okänd persons röst med en inspelning av t.ex. en misstänkt för att bedöma om det rör sig om samma person. Polismyndigheten har ännu inte tagit ställning till om dessa röstjämförelser kommer att medföra en behandling av biometriska uppgifter från personers röst.

4.6. Begäran om lagändringar

I en hemställan till regeringen i juni 2019 har Polismyndigheten begärt en översyn av de regler som gäller för insamling, lagring och användning av biometriska uppgifter. Bland annat föreslås att det ska införas en teknikneutral reglering som medger att olika typer av biometriska uppgifter får samlas in från en person vid ett och samma tillfälle och kopplas till samma person i polisens it-system. Det anges också att det finns skäl att överväga om det bör tas fram en särreglering för den tänkta lagringen och användningen av bilder på oidentifierade personer i anslutning till signalementsregistret på ett sätt som motsvarar spårregistret över dna-profiler eller fingeravtryck.⁴

³ Se Datainspektionens yttrande den 23 oktober 2019 i ärende DI-2019-10508.

⁴ Hemställan daterad den 14 juni 2019 i Polismyndighetens ärende A296.532/2019.

5. NÄMNDENS BEDÖMNING

Sedan brottsdatalagen trädde i kraft den 1 augusti 2018 definieras biometriska och genetiska uppgifter som känsliga personuppgifter och får bara behandlas om det finns särskilt lagstöd för det och det är absolut nödvändigt för ändamålet med behandlingen.

Nämndens kartläggning har visat att det just nu sker en snabb utveckling där Polismyndigheten använder och planerar för att använda nya metoder för att med hjälp av biometriska och genetiska uppgifter bekämpa brott. Det ligger i sakens natur att noggranna rättsliga överväganden måste göras innan nya metoder av det aktuella slaget börjar användas, för att minska de risker som metoderna kan innebära ur integritetssynpunkt. Behovet av att använda en metod som innefattar behandling av biometriska eller genetiska uppgifter måste alltid vägas mot intrånget i de registrerades personliga integritet.

Som framgått har nämnden inte granskat någon behandling eller gjort några rättsliga bedömningar i ärendet. Nämnden vill dock framhålla vikten av att de bedömningar som görs inför att en ny metod av det aktuella slaget börjar användas alltid dokumenteras på något sätt, så att tillsynsmyndigheterna kan ta del av dem i efterhand.

Utifrån det som har kommit fram vid kartläggningen kommer nämnden att ta ställning till vilken behandling av personuppgifter som det finns skäl att granska närmare.

6. BESLUT

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Barbro Thorblad, Cecilia Dalman Eek, Linnéa Darell, Berit Jóhannesson, Zayera Khan, Christina Linderholm, Ewa Samuelsson, Mats Sander och Jonas Åkerlund (enhälligt).

Föredragande: Fabian Holgersson

Expedition till:

Polismyndigheten, Rättsavdelningen, enheten för rättslig styrning och stöd
(dnr A275.421/2019)

Kopia för kännedom till:

Datainspektionen